KİMYA SEKTÖRÜ "KATMA DEĞER"Lİ ÜRETİMİ ARTIRMALI

Hazırlayan:
İSHAK SEVGİN

Üretim ve ihracatıyla ülke ekonomisine katma değer sağlayan sektörlerin başında gelen kimya sanayii 2023 yılına kadar gerek global pazardan aldığı payı, gerekse kilogram başına ihracat birim fiyatını artırmayı planlıyor. Türkiye kimya sanayiinin 2023 yılı için belirlediği hedefleri gerçekleştirebilecek potansiyele sahip olduğuna dikkat çeken sektör temsilcileri, bunun için öncelikle bitmiş ürünlerde katma değerin artırılması gerektiğini söylüyor.

%4
Oran
TÜRKİYE KİMYA SANAYİİNİN YIL SONU BÜYÜME BEKLENTİSİ

0.85
Dolar
TÜRKİYE'NİN KİLOGRAM BAŞINA KİMYA VE MAMULLERİ İHRACATI

%80
Oran
2016 YILI İHRACATI İÇİNDEKİ BİTMİŞ ÜRÜNLERİN PAYI

Türkiye kimya sanayinin yıllar itibarıyla ihracatı (milyar $)

Yıllar	Türkiye'nin genel ihracatı	Kimya sanayii ihracatı	Sektörün ülke ihracatı içindeki payı
2012	152.5	17.6	11.58
2013	151.9	15.5	11.53
2014	157.6	17.8	11.35
2015	143.7	15.5	10.8
2016	142.6	14.0	9.8

***Kaynak:** İKMİB*

Ülke gruplarına göre kimya ihracatı (2016)

Ülke Grupları	İhracattan aldıkları pay (%)
Avrupa Birliği	%37
Yakın ve Orta Asya	%23
Diğer Avrupa ülkeleri	%13
Kuzey Afrika	%10
Diğer Asya ülkeleri	%7
Diğer ülkeler	%10

***Kaynak:** İKMİB*

***Fotoğraflar:** Dünya Gazetesi Fotoğraf Arşivi*

Plastikten kozmetiğe, ilaçtan boyaya hemen hemen tüm sektörlere girdi sağlayan Türkiye kimya sanayii, en fazla ihracat yapan üçüncü sektör konumunda bulunuyor. Aynı şekilde ülke ekonomisine katma değer sağlayan sektörlerin başında yer alan Türkiye kimya sanayii, katma değerli üretim ile ihracat birim fiyatını ve global pazardan aldığı payı artırmayı hedefliyor.

Mayıs 2010'da yayımlanan TİM İhracatçı Raporu'nda; Türkiye kimya sanayiinin 2023 yılında ihracat gelirini yaklaşık 4.8 kat artırarak 50 milyar dolara yükseltmesi, global pazar payını da 1.8 kat artırarak yüzde 0.79'a çıkarması hedefleniyor. Bunun için de Türkiye'nin özellikle güçlü olduğu kimya sanayii alt gruplarında ihracatını artırması gerekiyor. Söz konusu 50 milyar dolarlık ihracata ulaşılması için Türkiye'nin 2023'te organik ve anorganik kimyasal ihracatını 5.9 milyar dolara, mineral yakıt ve yağ ihracatını 11.7 milyar dolar dolara, boya ve hammaddeleri ihracatını 2.5 milyar dolara; sabun, deterjan ve kozmetik ihracatını 3.3 milyar dolara, plastik kauçuk ve mamulleri ihracatını 23.3 milyar dolara, eczacılık ürünleri ihracatını da 3.3 milyar dolara çıkarması hedefleniyor.

Ar-Ge ve inovasyona daha çok önem verilmeli

Ancak Türk kimya sanayiinin 2016 yılında ulaştığı 14 milyar dolarlık toplam ihracat rakamıyla 2023 yılı hedefine ulaşmasının zor olduğunu ifade eden sektör temsilcilerine göre, Türkiye kimya sanayii söz konusu hedefleri gerçekleştirebilecek potansiyele sahip. Sektör temsilcileri, gerek 2023 yılı hedeflerine ulaşılması, gerekse global pazardaki rekabet gücünü daha ileriye taşıyabilmesi için öncelikle katma değerli ürün üretimine ağırlık verilmesi ve markalaşma yatırımlarının artırılması önerisinde bulunuyor. Yeterli olmamakla birlikte üreticilerin son yıllarda hız verdikleri Ar-Ge ve inovasyon çalışmaları ile teknolojik yenilikleri olumlu bulan sektör temsilcileri, sektörde Ar-Ge merkezine sahip firma ve patent sayının çoğalması gerektiğine dikkat çekiyor. Ayrıca üniversite-sanayi işbirliği ile ortak yenilikçi projelerin gerçekleştirilmesinin önemine vurgu yapan sektör temsilcileri, Ar-Ge ve inovasyon alanında verilen desteklerin artırılarak sürdürülmesi, araştırma sonuçlarının ticari ürün ve hizmete dönüşümünün teşvik edilmesi ve KOBİ'lerin yenilik sisteminde daha güçlü oyuncu olmalarının teşvik edilmesi gerektiğini söylüyor.

Yurt içi üretimi yeterli değil

Türkiye'nin en çok ihracat yapan üçüncü sektör konumunda bulunan kimya sanayii, yaptığı ithalat bakımından da dikkat çekiyor. Yurt içi üretimin yetersizliği üreticiyi ithalata sevk eden etkenlerin başında gelirken, üreticiler üretim amaçlı hammaddenin yüzde 70'ini ithal yolla karşılıyor. Aynı şekilde yapılan ara madde ithalatı, toplam hammadde ithalatın yüzde 73'ünü oluşturuyor. Toplam hammadde ithalatının büyük kısmını ise petrokimyasallar oluşturuyor. Türkiye'nin son beş yıldaki pertrokimyasal ürün ithalatı miktar bakımından plastik mamullerinde yüzde 47, polimerde yüzde 35, elyaf hammaddesinde yüzde 18 ve diğer petrokimyasal ürünlerde yüzde 31 oranında arttı.

İKMİB verilerine göre, 2016 yılında yapılan 14 milyar dolarlık ihracatının yaklaşık yüzde 80'i bitmiş ürünlerden, yaklaşık yüzde 20'si ise yarı mamul ve hammadde ürünlerden oluştu. Aynı şekilde sektörün 2016'da yaptığı ithalatın da yaklaşık yüzde 70'i bitmiş ürünlerden, yüzde 30'u ise yarı mamul ve hammadde ürünlerinden oluştu. 2016 sonu itibarıyla kilogram başına ihracatı 0.85 dolar olan sektör, bunu orta vadede 2.5 ila 3 dolara çıkarmayı planlıyor. Ancak bunun için özellikle hammaddede dışa bağımlılığının azaltılması gerekiyor.

Kilogram başına ihracat düşük

Kilogram başına ihracatın düşük olmasın temel nedenin sektörün ihtiyacı olan hammaddenin yüzde 70'inin ithal edilmesi olduğunu söyleyen sektör temsilcilerine göre, bu ithalattan dolayı oluşan maliyet nedeniyle üreticiler global pazarda rekabet edebilmek adına fiyatta indirime giriyor, hatta bazen hiç kâr etmeden satış yapıyor.

Bu yüzden hammaddenin kayda değer kısmının ve özellikle ara girdilerin Türkiye'de üretilmesi, küresel rekabette sektörün elini güçlendirecek ve firmaların kârlılığını artıracak. Temsilciler, özellikle ara girdideki dışa bağımlılığı yerli madde ve doğal kaynakların ara madde şeklinde kullanma yoluyla azaltabileceğine, bunun için de yerli madenlerin mineral olarak kullanmak yerine,

işleyip ihracatı teşvik edilmesini öneriyor. Öte yandan dışa olan bağımlılığı azaltma adına yatırım teşvikleri ve ortamının iyileştirilmesini de talep eden sektör temsilcileri, ayrıca halen istenilen seviyede yer almayan Türkiye'deki Ar-Ge ve inovasyon faaliyetlerini hızlandırmak için Ar-Ge yatırımlarının artmasının ve nitelikli personel açığının kapatılmasının önemine dikkat çekiyor.

2014 yılından beri gerileme yaşanıyor

Son yıllarda küresel piyasalardaki olumsuzlukların yanı sıra yaşanan ekonomik ve siyasi belirsizlikler, diğer sektörlerde olduğu gibi Türkiye kimya sanayiini de olumsuz yönde etkiledi. Küresel ticarette devam eden yavaşlama, yakın coğrafyada yaşanan gelişmelerin yanında Rusya ile yaşanan uçak krizi, kayıt zorunluluğu sebebiyle de Mısır ve İran'daki gelişmeler Türkiye'nin kimya ve mamulleri ihracatında yaşanan düşüşte etkili oldu. Söz konusu olumsuzluklara bağlı Türkiye'nin kimya ve mamulleri ihracatı 2014 yılı itibarıyla düzenli bir gerileme yaşadı.

İstanbul Kimyevi Maddeler ve Mamulleri İhracatçıları Birliği'nden (İKMİB) alınan verilere göre Türkiye'nin 2014 yılında 17.8 milyar dolar olan kimya ve mamulleri ihracatı 2015 yılında yüzde 13.28 oranında

gerileyerek, yaklaşık 15.5 milyar dolar oldu. Dış pazarda yaşanan siyasi ve ekonomik belirsizliklere bağlı ihracatı hem miktar hem de değer bakımından gerilemeye devam eden sektör, 2016 yılında 2015'e göre miktar bakımından yüzde 4.5, değer bakımından ise yüzde 9.5 oranında düşüş yaşadı. Böylece sektör, 2016 yılında yaklaşık 16.5 milyon tona karşılık 14 milyar dolarlık ihracat yaptı.

Uzakdoğu ve Güney Amerika'ya ihracat arttı

Türkiye kimya sanayii 2016 yılında yaptığı 14 milyar dolarlık ihracat ile ülkenin en çok ihracat yapan sektörü olma konumunu korudu. Söz konusu dönemde yapılan ihracatta özellikle Avrupa Birliği ile ABD'den alınan yoğun talepler etkili oldu. Aynı şekilde sektör daha önce düşüş yaşadığı Uzakdoğu, Güney Amerika ve Sahra Altı Afrika ülkelerine yönelik ihracatını da tekrardan artırdı. Sektörün 2016 yılı ihracatı ülkeler bazında ele alındığında Almanya 802 milyon dolarla ilk sırada yer aldı. Almanya'yı 796 milyon dolarla Mısır ve 792 milyon dolarla da Irak izledi. Bunların yanı sıra 2016 yılında sektörün ihracatında önde çıkan diğer ülkeler ise İran, İtalya ve İngiltere oldu. Ülke grupları bazında ise Avrupa Birliği en çok ihracat yapılan ülke grubu oldu. 2016 yılında AB'ye yapılan ihracat yüzde 4.7 oranında düşmesine rağmen 5.1 milyar dolarlık ihracatla ilk sırada yer aldı. Bu dönemde diğer Avrupa ülkelerine 1.8 milyar dolarlık, Kuzey Afrika ülkelerine 1.4 milyar dolarlık, diğer Asya ülkelerine de 997 milyon dolarlık ihracat yapıldı.

Sektörün yıl sonu ihracat hedefi 15.5 milyar dolar

Gerek yeni pazarla yönelme, gerekse katma değere yönelik yapılan çalışmalarla sektör, bu yılın ilk yarısını ihracat artışıyla geride bıraktı. İKMİB verilerine göre, bu yılın Ocak-Mayıs döneminde 2016'ya göre ihracatı değer bakımından yüzde 17.20 oranında artan sektör, yaklaşık 6.7 milyar dolarlık ihracat yaptı. 2016 yılındaki kayıplara rağmen bu yılı ihracat artışıyla tamamlamayı planlayan sektörün, yılın tamamında yüzde 10'luk artışla 15.5 milyar dolarlık ihracat yapması öngörülüyor. Bu yılın ilk yarısında en çok ihracat yapılan ilk 10 ülke ise sırasıyla Birleşik Arap Emirlikleri, Almanya, Irak, Mısır, ABD, İtalya, İran, İspanya, Singapur ve Yunanistan'dan oluştu.

2017 yılının Ocak-Mayıs döneminde yapılan ihracat, alt gruplar bakımından incelendiğinde ise plastik ve mamulleri ihracatı ilk sırada yer aldı. 2016'ya göre ihracatı yüzde 2.89 oranında artan plastik ve mamulleri, yaklaşık 2 milyar dolarlık ihracat yaptı. Söz konusu ürün grubunu, mineral yakıtlar, mineral yağ ve ürünler ise elde ettiği yüzde 72.34'lük artışla ikinci sırada yer aldı ve ihracatını 1.8 milyar dolara çıkardı. Kauçuk ve kauçuktan eşya ürünleri ihracatı yaklaşık 503 milyon dolarla üçüncü, inorganik kimyasallar 463 milyon dolarla dördüncü ve eczacılık ürünleri de yaklaşık 319 milyon dolar ihracat ile beşinci ürün grubu oldu. Bu dönemde ihracatını en çok artıran ürün grubu gliserin, bitkisel mamuller, degra, yağlı ürünler oldu. Bu ürün grubu 2017'nin Ocak-Mayıs döneminde ihracatını yüzde 99.68 oranında artırarak yaklaşık 249 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirdi. Aynı şekilde işlenmiş amyant ve karışımlar mamulleri ise yüzde 33.69 ile düşüşle ihracatı en çok gerileyen ürün grubu oldu.

2016 yılında özellikle dış piyasalarda yaşanan olumsuzluklara bağlı ihracatta yaşanan gerilemeye rağmen sektör, genel büyümesini sürdürdü. 2016 yılını yaklaşık yüzde 4'lük genel büyümeyle geride bırakan Türkiye kimya sanayiinin bu yılı da benzer bir büyüme oranıyla tamamlaması bekleniyor.

Firmaların %83'ü mikro ölçekli

Büyük kısmı KOBİ'ler tarafından üretilmek üzere Türkiye'de yaklaşık 2 bin 600 kimyasal madde ve müstahraz imal ediliyor. Üretim ve ihracat bakımından ülke ekonomisini katma değer sağlayan sektörde faaliyet gösteren firmaların yüzde 83'ü mikro ölçekli, yüzde 14'ü küçük ve yüzde 2.5'i orta ölçekli KOBİ'lerden, yüzde 0.5'i ise büyük ölçekli şirketlerden oluşuyor. TÜİK verilerine göre, kimya sektöründe faaliyet gösteren girişimcilerin yüzde 38.6'sı İstanbul, yüzde 6.6'sı İzmir, yüzde 6.5'i Ankara, yüzde 5.4'ü Bursa'da yer alıyor. Sermaye yoğun bir yapıda olan kimya sektöründe, 2014 yılı verilerine göre toplam 309 bin 319 kişi istihdam ediliyor. Türkiye kimya sanayiinin üretimine dair güncel ve net verilere ulaşmak oldukça zor. Ancak TÜİK'in 2014 yılı verilerine göre, Türkiye kimya sanayii genel toplam içinden yüzde 4.9, imalat içindeki payı ise yüzde 11.4 seviyesine bulunuyor. 2014'te Türkiye'nin toplam sanayi imalatı yaklaşık 957.2 milyar TL olurken, kimya sanayiinin üretim değeri ise yaklaşık 108.6 milyar lira şeklinde gerçekleşti.

"ARA GİRDİLERİN TÜRKİYE'DE ÜRETİLMESİ GEREKİYOR"

Timur ERK
Türkiye Kimya Sanayi Meclisi Başkanı

İthalattan dolayı global pazardaki rakiplerle mücadele edebilmek adına çok az ve hatta kâr edilmeden satış yapılıyor. Bu yüzden hammaddenin kayda değer kısmının Türkiye'de üretilmesi gerekiyor.

Türk sanayisinin gelişmesi için kimyasal ürün üretiminin artması gerekiyor. Bu da kimya sanayiinin gelecekte büyük bir gelişme potansiyeline sahip olduğu anlamına geliyor. Bunun için de öncelikle ithal hammadde ile ara girdilerin mutlaka yerli olarak üretilmesi gerekiyor. 2016 yılında yüzde 3 ila yüzde 4 seviyesinde büyüme gerçekleştiren Türk kimya sanayiinde, iç ve dış pazarlarda yaşanan olaylar nedeniyle 2017 yılında benzer bir gelişme öngörüyoruz. İlk başlarda İran'a uygulanan ambargonun kalkmasıyla söz konusu ülkeye yapılacak ihracatta artış bekliyorduk. Ancak İran çok hassas bir pazar olduğundan buraya yapılacak ticarette dikkatli olunması gerekiyor. Halen toplam ihracatın yüzde 40'ı AB ülkelerine yapılıyor.

Sektörün ihracattaki katma değeri, düşük seviyelerde yer alıyor. Sektörün kilogram başına ihracatı ortalama 0.90 dolar seviyesinde; bunu 3-5 dolara çıkarmayı amaçlıyoruz. İhracatta kilogram başına ihracatın düşük olmasının temelinde sektörün ihtiyacı olan hammaddenin yüzde 70'inin ithal edilmesi yatıyor. Söz konusu ithalattan dolayı oluşan maliyet nedeniyle global pazardaki rakiplerle mücadele edebilmek adına çok az ve hatta kâr edilmeden satış yapılıyor. Bu yüzden hammaddenin kayda değer kısmının ve özellikle ara girdilerin Türkiye'de üretilmesi gerekiyor. Bu üretimler sektörün hem global rekabette elini güçlendirecek hem de firmaların kârlılığını artıracak.

"Üreticilerin rekabet seviyesi yükseltilmeli"

Türk kimya sanayiinin global pazardan aldığı payın artırılması, üreticilerin rekabet seviyesinin yükseltilmesi ve ara madde ithalatının azaltılması için öncelikle Türkiye'de katma değeri yüksek kimyasalların üretilmesi gerekiyor. Ara maddelerin ithalatı, toplam kimyasal hammadde ithalatının yüzde 73'ünü oluşturuyor. Bu alandaki dışa bağımlılığı, yerli madde ve doğal kaynakların ara madde şeklinde kullanma yoluyla azaltabiliriz. Bunun için de madenlerimizi mineral olarak kullanmak yerine, işleyip ihracatı teşvik ve tercih etmeliyiz.

Ayrıca katma değeri yüksek kimyasalların tespit edilmesi için TOBB Kimya Meclisi bünyesinde kurulan Ar-Ge alt komisyonu, yaklaşık son üç yıldır bir çalışma yürütüyor. Çalışma sonucu 50 kimyasal madde tespit edildi ve birçoğunun ön fizibilite raporları hazırlandı. Bu ürünlerin üretimi için özel teşvik tedbirleri verilmeli. Öte yandan katma değeri yüksek ara girdi kimyasalları için mevcut Ar-Ge merkezlerinin artırılması ve mükemmeliyet merkezlerinin kurulması gerekiyor. Aynı şekilde Ar-Ge merkezlerinde istihdam edilecek kalifiye personelin yetiştirilebilmesi için mevcut eğitim sisteminde değişiklik yapması gerekiyor.

Türk kimya sanayiinde halen yedisi ana kimya, 24'ü ilaç ve 40 tanesi de diğer alanlarda olmak üzere toplam 71 adet Ar-Ge merkezi var. Son dönemde Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın verdiği teşvikler ve yönlendirmesi ile söz konusu rakam giderek artıyor. Bu, sektörün katma değerli üretimini artırması konusunda önemli bir katkı sunacak. Halen yürürlükte olan Ar-Ge, İnovasyon ve Tasarım Merkezleri kanunları ile Türkiye'de Gayri Safi Milli Hasıla'dan (GSMH) Ar-Ge'ye ayrılan pay, 2016 yılında yüzde 1.05'e çıkarıldı. Şu anda devletin verdiği destekler yeterli, ancak kalifiye personel konusunda sıkıntı yaşıyoruz. Ar-Ge ve tasarım uzmanı bulmakta sorun yaşıyoruz. Bu nedenle bireylerin beceri ve hüner kazanabilmesi için yapılan eğitim harcamalarının yani beşeri sermayenin artırılması gerekiyor. Bunun yanı sıra eğitim sisteminde değişikliğe gidilerek daha çok sorgulayıcı, rasyonel düşünebilen ve analitik düşünceye sahip bir eğitim düzeyine geçilmesi hayati önem taşıyor.

"Büyük ölçekli yatırımlar için yerler istiyoruz"

Katma değerli üretimin yanı sıra yatırım ortamının istenilen ölçüde iyileştirilememesi ve sanayinin yerleşimi konusunda da sıkıntı yaşıyoruz. Kimya sanayiinin sürdürülebilir rekabetçiliği sağlayabilmesi ve strateji planlarındaki hedeflere ulaşılabilmesi için önemli ölçüde yatırma ihtiyaç var.

Söz konusu sorunu Kimya Sektörü Strateji belgesinde belirtildiği gibi çevre düzeni planlarında kimya sektörüne yönelik stratejik ve büyük ölçekli yatırımlar için yatırım yerleri ayrılmalı, altyapı ve lojistik imkanları uygun alanlarda özellikle petrorafineri, petrokimya, sıvı kimyasal depolama ve enerji sektörlerinde yapılacak yatırımlar özendirilerek, kümelenme modelinin desteklenmesi için özel sektörle işbirliği içinde Özel Enerji ve Endüstri Bölgeleri kurarak çözebiliriz.

"SEKTÖRDEKİ NİTELİKLİ ELEMAN AÇIĞINI KAPATMAMIZ LAZIM"

Murat AKYÜZ
İstanbul Kimyevi Maddeler ve Mamulleri İhracatçıları Birliği Yönetim Kurulu Başkanı

Türkiye kimya sanayii, hammaddede yüzde 80'e varan yüksek oranda dışa bağımlı bir sektör. Bunun için yatırım ortamının iyileştirilmesi gerekiyor. Sektördeki nitelikli eleman açığını da bir an önce kapatmalıyız.

Ürünleri, ara girdi ve hammadde sağladığı reel sektörlerle olan ilişkisi ile ihracat gücü dikkate alındığında kimya sanayii, ülke ekonomisi için vazgeçilmez konumda yer alıyor. Büyüyerek gelişen kimya sektörü, katma değeri yüksek yerli ürünler sağlayarak ve ihracatını artırarak büyüyor. Bu büyümeyi sürdürülebilir kılmak için Ar-Ge ve üniversite-sanayi işbirliği hayati önem taşırken, Ar-Ge merkezine sahip firma ve patent sayısını da artırmamız gerekiyor. Öte yandan ortak yenilikçi projelerin gerçekleştirilmesi, Ar-Ge ve inovasyon alanında verilen desteklerin artırılarak sürdürülmesi, araştırma sonuçlarının ticari ürün ve hizmete dönüşümünün teşvik edilmesi, Ar-Ge ve yenilik işbirliği kültürünün yaygınlaştırılması gerekiyor. Katma değerli üretimi artırmak için son yıllarda yeni teknolojiler takip eden firmalar, tesislerini hem bu yönde modernize ediyor hem de yeni tesisler kuruyor. Ayrıca Ar-Ge çalışmalarını yoğunlaştıran firmalar, başta Ar-Ge merkezi olmak üzere ilgili Ar-Ge ve inovasyon desteklerinden yararlanarak, üniversite ve araştırma kurumları ile ortak projeler geliştiriyor.

"Hedeflenen seviyeye henüz ulaşılamadı"

Sektörde katma değerli üretime yönelik çalışmalar artmasına rağmen, halen hedeflenen seviyede değil. Teknoloji ve Ar-Ge yolculuğuna gelişmiş ülkelere kıyasla daha geç başladık. 1950'li yıllarda kurulmaya başlayan Türk kimya sanayii, ABD ve Avrupa ile kıyaslandığında görece genç bir sektör. Gelişmiş ülkeler ile aramızdaki farkı kapatabilmek için Ar-Ge, teknoloji ve yenilikçi ürünlere yönelik çalışmaları hızlandırmamız gerekiyor. Özellikle teknoloji yaratma imkanlarının bugün daha özgür bir yapı sergilemesi avantaj sağlıyor. İyi yetişmiş insan gücü, Ar-Ge çalışmalarının desteklendiği bir ortam ve girişimci bakış açısıyla katma değeri yüksek yenilikçi ürünler geliştirebilecek güçteyiz.

"Ar-Ge kaynaklarını artırmamız önem taşıyor"

Üniversite-sanayi işbirliği modelinin doğru bir şekilde hayata geçirilmesi Ar-Ge çalışmalarına hız katacak konuların başında geliyor. İKMİB olarak 2016'da altıncısını düzenlediğimiz Kimya Ar-Ge Proje Pazarı etkinliği bu açıdan bizim için önemli. Kimyanın farklı alt sektörlerinden yaratıcı projelerin yarıştığı etkinlikte, projeler sektörden uzman isimler ve akademisyenlerden oluşan jüri tarafından değerlendiriliyor. Proje sahipleri, sanayicilerle bir araya getirilerek projelerini tanıtma fırsatı yakalıyor.

Türkiye kimya sanayii, hammaddede yüzde 80'e varan yüksek oranda dışa bağımlı bir sektör. Bunun için yatırım teşvikleri ve yatırım ortamının iyileştirilmesi gerekiyor. Ayrıca Ar-Ge ve inovasyonda yeterli bir noktada değiliz. Bunun için de Ar-Ge kaynaklarını artırmamız önem taşıyor. Öte yandan sektördeki nitelikli eleman açığını da kapatmamız gerekiyor. Bu doğrultuda İKMİB olarak çeşitli çalışmalar düzenliyoruz. İKMİB sponsorluğunda bu yıl içinde sektöre katkı sunacağını düşündüğümüz bir eğitim çalıştayı düzenledik. Çalıştayda akademisyen ve sanayicilerinden oluşacak bir eğitim kurulu oluşturulması kararı alındı. Hem istihdama katkı sağlaması hem de sektörün ara eleman sorununu gidermesi açısından İKMİB'in 'Kimya Sektörünün Yoksullukla Mücadele Projesi' büyük önem taşıyor. Sosyo ekonomik açıdan dezavantajlı konumdaki bireylerin mesleki eğitim alarak kimyanın farklı alt sektörlerinde istihdam edilmesini amaçlayan ve bir yıl sürecek proje kapsamında en az 25'i kadın olmak üzere 100 kişiye ulaşmayı ve sektörde bu konudaki farkındalığın artırılmasını hedefliyoruz. Yaratılacak model ile ilerleyen dönemde projenin etki alanını genişletmek de amaçlarımız arasında yer alıyor.

"Mısır ve İran bizi zorlayan pazarlar oldu"

Türkiye kimya sektörü, 2016 yılında 2015'e göre değerde yüzde 9.49 düşüşle 14 milyar dolarlık ihracat yaptı. İhracattaki düşüşte küresel ticarette devam eden yavaşlama ve yakın coğrafyada yaşanan gelişmeler önemli bir rol oynadı. Rusya ile yaşanan uçak krizi, kayıt zorunluluğu sebebiyle de Mısır ve İran ihracatçılarımızı zorlayan pazarlar oldu. Tüm bu zorluklara rağmen 14 milyar dolarlık ihracat ile Türkiye'nin en çok ihracat yapan üçüncü sektörü olmayı sürdürdük. Sektörümüz için kritik öneme sahip pazarlardaki kayıpların bir kısmını beklediğimiz kadar olmasa da Avrupa Birliği ülkelerinden gelen taleplerle karşıladık.

"VAKİT GEÇİRMEDEN YENİ NESİL ÜRETİM TEKNOLOJİLERİNE GEÇMELİYİZ"

Reha GÜR
Plastik Sanayicileri Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı

Yeni nesil üretim teknolojilerine geçilmesi gerekiyor. Plastik sektörü, makine imalatçılarıyla birlikte 4. Sanayi Devrimi'nin bütün bileşenlerine uyum sağlayamazsa, iç pazarda sıkışıp kalacak ve küresel rekabette zorlanacak.

Katma değerli ürünler üretip global pazarda daha fazla söz sahibi olabilmemiz için öncelikle hammadde kaynaklarına sahip olmamız gerekiyor. Ancak plastik hammadde yatırımları sektörün büyüme hızının çok gerisinde kaldı. Bu yüzden imalat için yoğun hammadde ithalatı yapılıyor. Bu da sektörü, başta döviz kuru olmak üzere her türlü fiyat değişimine karşı duyarlı hale getiriyor ve tedarik süreçleri daha zor oluyor. Yüksek maliyete bağlı düşen kârlılıklar nedeniyle de plastik sanayisinde gerekli olan Ar-Ge, Ür-Ge, inovasyon, eğitim ve tanıtım yatırımları aksıyor.

Öte yandan plastik üreticilerinin de makine imalatçılarıyla birlikte yeni nesil üretim teknolojilerine geçmesi gerekiyor. Bu zorunluluk, var olmak ile yok olmak arasında bir yerde duruyor. Plastik sektörü, makine imalatçılarıyla birlikte Dördüncü Sanayi Devrimi'nin bütün bileşenlerine uyum sağlayamazsa eğer, iç pazarda sıkışıp kalacak ve küresel rekabette zorlanacak. Çünkü halen ağır bir dış rekabetin olduğu sektörde, ortaya çıkan olağanüstü verimlilik farkı karşısında rekabetten geri kalmamak için alınması gereken önlemleri faaliyete geçirmemiz gerekiyor.

"Katma değerli üretimde Çin'in bile gerisindeyiz"

Küresel ticaretteki yavaşlama ve bölgesel sorunlar 2016 yılı ihracatını olumsuz etkiledi. Buna bağlı olarak sektörün ihracatı miktar bazında yüzde 1.6, dolar bazında ise yüzde 5.3 oranında gerileyerek 4.1 milyar dolar oldu. Ancak İran, Kuzey Afrika gibi pazarların devreye girmesiyle Türkiye plastik işleme makineleri ve aksamları sektörü ihracatında ise yüzde 11.2 oranında artış yaşandı. Emtia fiyatlarındaki artışın etkisiyle ihracatın 2017 yıl sonunda 5.3 miyar doları bulması bekleniyor. 2017 yılının ilk çeyreğinde ihracat yaklaşık yüzde 10 arttı. Plastik mamulleri sektörü de 2017'nin ilk yarısında 2.2 milyar dolarlık ihracat yaptı.

Ancak katma değerli üretim noktasında istenilen seviyede değiliz. Türkiye plastik sektörü katma değerli ürün üretiminde Çin'in dahi gerisinde yer alıyor. Globalde kilogram başına ortalama 4.4 dolar olan ihracat, Çin'de 3.73 dolar, Türkiye'de ise 2.75 dolar seviyesinde bulunuyor. Tüm dünyada her geçen gün kullanımı artan plastiğe yönelik tüm alt sektörler Ar-Ge, Ür-Ge birimleri ve tasarımcılar yoğun çalışma yürütüyor. Sektördeki yatırımların ve Ar-Ge çalışmalarının artmasıyla orta vadede ihracat birim fiyatımızın 4.5 dolara ulaşması hedefleniyor. Sektör olarak en fazla ihracatı Türkiye'ye komşu ülkelere, Euro Bölgesi ve İngiltere'ye yapıyoruz. Avrupa'daki talep daralması Türkiye plastik sektörü için de bir yavaşlamaya neden olduğunu dikkate aldığımızda ihracat giderek zorlaşıyor. Bu yüzden orta vadede İran, Hindistan, Ortadoğu ve Afrika gibi pazarlarda konumumuzu güçlendirmeliyiz.

Sektörümüzün karar alıcılar nezdinde yaklaşım değişikliğine ihtiyacı var. Hammadde temininde dışa bağımlılığın yanı sıra idari ve mevzuat kaynaklı güçlüklerin kaldırılması sektörün ana talebini oluşturuyor. Hammadde dışa bağımlılığı azaltmak adına son dönemde yeni yatırımlar ve mevcut şirketlerin kapasite artışına gitmesi önemli olmakla birlikte orta ve uzun vadede yerli petrokimya sektörünün geliştirilmesi gerekiyor. Sektör olarak temel sıkıntılarımızın başında yüksek katma değerli ürünlere geçiş yapılamaması nedeniyle global pazarda rekabette sorun yaşamamız geliyor. Bu yüzden katma değerli üretime geçmek için nitelikli eleman sorununun çözümlenmesi gerekiyor. Bunu da eğitim kurumlarına ve sektörel sivil toplum kuruluşlarına daha fazla destek verilmesi, üniversitelerdeki olanak ve kapasitelerin sektör tarafından daha kolay kullanılmasının sağlanması, işverenlere rehberlik eğitimi, standartlara uyum ve standart belirlemeye yönelik girişimlerde bulunulmasıyla çözebiliriz.

"Üretim Reform Paketi sektöre olumlu yansıyacak"

Üretim Reform Paketi ile gelen OSB'lerle ilgili düzenlemeler sanayicilerin arsa sorunu açısından sektöre nefes aldırmasını bekliyoruz. Mevcut durumda, sanayi tesislerinin İstanbul dışına taşınması stratejisi uzun süredir gündemde olan bir konuydu. Üretim Reform Paketi ile getirilen düzenlemelerle, OSB'lerle ilgili vergi yükünü hafifletmesi sektöre olumlu yansıyacak. Vergi ve harçlarda istisna ve muafiyet uygulamaları getirildi. Ayrıca OSB'lerin faaliyetleri için kredi veya kredi faiz desteği verilecek. Ancak kanunda dikkat edilmesi gereken bazı hususlar da var. OSB'lerin kent ve kent büyüme alanı dışında ancak tamamen kentten ayrılmış, dağa taşa yapılmaması önem taşıyor.

"SEKTÖR REKABETÇİ KONUMA ULAŞTI, AMA TÜKETİM YETERSİZ"

Ahmet YİĞİTBAŞI
Boya Sanayicileri Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı

Türk boya sanayii, son yıllarda ekonomik ve teknik gelişimini üst seviyeye çıkararak rekabetçi bir konumuna ulaştı. Bu avantajı kullanan üreticiler, halen yaklaşık 50 ülkeye boya ürünleri ihracatı yapıyor.

Türkiye'de ana kimya sektörü içinde boya ve hammaddeleri sanayii, son yıllarda önemli bir aşama kaydederek gelişimini sürdürüyor. Ekonomik büyüklüğü (iç ve dış pazar olmak üzere) 3 milyar dolara ulaşan boya sektörü, 2015 yılında 915 bin ton üretim gerçekleşti ve 2016'yı da 2015 yılı seviyelerinde bir üretimle kapattığı tahmin ediliyor. Son verilere göre, global boya pazarı ise yaklaşık 45 milyon yıl/ton üretime ulaştı. Bu hacmin yüzde 55'i dekoratif boyalardan, yüzde 45'i ise sanayi boyalarından oluştu. Türk boya sektörü, yaklaşık 100 milyar dolarlık ana kimya sanayi pazarından yaklaşık yüzde 4, toplam büyüklüğü 130 milyar doları bulan global boya pazarından ise yüzde 2 pay alıyor. Türkiye, hem dekoratif hem de sanayi boyaları alanında Avrupa'nın beşinci büyük üreticisi konumunda yer alıyor ve orta vadede dördüncü büyük üretici olma potansiyeli de taşıyor.

Türk boya sektörü, son dönemde ülke ekonomisindeki büyümeye paralel gelişirken, alt üretim alanları itibarıyla gelişme dinamikleri farklılık gösterebiliyor. 2010-2015 yıllarında Türk boya sektörü, yüzde 17 büyüdü. Söz konusu büyüme dekoratif boyalarda yüzde 8, sanayi boyalarında ise yüzde 27 şeklinde gerçekleşti. Boya sanayinde 2016 yılında toplam 915 bin ton üretim yapıldı. Bu üretimin yüzde 60'ı dekoratif (inşaat) boyalardan, yüzde 40'ı ise sanayi boyalarından oluştu. Değer bazında ise inşaat boyaları yüzde 37, sanayi boyaları ise yüzde 63'lük bir paya sahip.

"50 ülkeye ihracat yapılıyor"

Türk boya sanayii, son yıllarda ekonomik ve teknik gelişimini üst seviyeye çıkararak rekabetçi bir konumuna ulaştı. Bu avantajı kullanan üreticiler, halen yaklaşık 50 ülkeye boya ürünleri ihracatı yapıyor. Coğrafi konum gereği bölgesel pazarlara yakınlık da üreticilere önemli bir avantaj sağlıyor. 2016'da 2015 göre yüzde 6 oranında azalan Türkiye'nin boya ihracatı 645.6 milyon dolara geriledi, ithalatı ise 1.2 milyar dolara ulaştı. 2016 yılında sektörün başlıca pazarlarından Irak'a yüzde 14.4'lük düşüşle 48.1 milyon dolar, İran'a yüzde 17.7'lik düşüşle 47.5 milyon dolar ve Çin'e yüzde 2.5'lik düşüşle 35.9 milyon dolarlık ihracat yapıldı.

Boya ihracatının azalmasında ülke bazında İran, Irak ve Rusya'ya yapılan ihracattaki kayda değer düşüşler ile akrilik/vinil polimer esaslı boyalar ve Debagatte kullanılan anorganik müstahzarları ürün gruplarındaki azalma etkili oldu. İKMİB'in verilerine göre bu yılın ilk yarısında 2016'ya göre, boya ihracatı yüzde 2.1 azalarak 213.4 milyon dolara geriledi. Aynı dönemde boya hammaddeleri ihracatı ise yüzde 12.5 arttı ve 209.1 milyon dolardan 235.3 milyon dolara ulaştı.

Türk boya sanayiinin ihracatını yaptığı ürünlerin büyük kısmını bitmiş ürünler oluşturuyor. Bunun yanında bir miktar hammadde ve yarı mamul ihracatı da yapılıyor. İthalatın yüzde 90'ı ise hammadde ve yan sanayi girdilerinden oluşuyor. İthalatın çok az bir kısmı da özel nitelikli boyaları kapsıyor. Boya sanayiinin ana kimya sektörü gibi ihracattaki temel sorunu, katma değeri düşük ürün kategorilerinin ihraç kalemleri içinde yer alması. Ana kimya sektöründe birçok alt üretim alanlarında ihracatın kilogram fiyatı 1.5 ila 2 dolar civarında bulunuyor. Boya sanayi için de bu gelişme söz konusu. Özellikle inşaat boyalarında dış pazarlar rekabeti de dikkate alındığında aynı süreç bu alanda da devam ediyor. Ancak boya sanayinin diğer önemli üretim alanı olan sanayi boyalarında ise ihracatın kilogram fiyatı, 3 ila 4 dolar arasında değişiyor. 2023 hedefleri dikkate alındığında kimya sanayinin 50 milyar dolarlık ihracat hedefine ulaşması, bugünkü kimya sanayi teknolojik yapısı dikkate alındığında gerçekleşmesi zor görülüyor. Ancak bu alanda yapılan ürün geliştirme, Ar-Ge ve inovasyon çalışmalarıyla sektörel ihracatın yine de önemli ölçüde artması bekleniyor. Bu durum aynı şekilde boya sanayii için de geçerli.

Türk boya sanayiinde temel sorunlarının başında kişi başına düşen tüketimin azlığı geliyor. Şu anda kişi başına 11 kilogram boya düşüyor. Diğer sorunlarımızı ise temel girdilerin yüzde 60'nın dışa bağımlı olması, ölçek ekonomisi dışındaki kuruluşların teknolojik yapılarındaki eksiklikler ile kayıt dışılık oluşturuyor. BOSAD olarak bu yıl içinde odaklandığımız konuların başında sektörel büyüme ve ihracatın artırılması geliyor. Özellikle son dönemde kimya ana sektörü içinde en çok Ar-Ge teşviki alan sektör olmamız, büyüme ve ihracata dair umutları artırdı.